

Nr 643

Av herr Magnusson i Borås m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 25, angående godkännande av Sveriges anslutning till konventionen angående upprättandet av Europeiska frihandelssammanslutningen, m. m.

Det ekonomiska samarbetet i Europa efter kriget har uppvisat en i flera avseenden splittrad bild. Ursprungligen knöts vissa förhoppningar till ett all-europeiskt samarbete inom ramen för den av FN 1947 i Genève inrättade ekonomiska kommissionen för Europa med deltagande av samtliga europeiska FN-stater. Kommissionen kom emellertid snart att ställas i skuggan av den i anledning av Marshallhjälpen upprättade Organisationen för europeiskt ekonomiskt samarbete (OEEC) i Paris, vars verksamhet från början begränsades till Västeuropa. Den ekonomiska uppdelningen av Europa i två läger var därmed ett faktum. Europarådet, som snart därefter bildades, erhöll också vissa uppgifter i fråga om europeiskt ekonomiskt samarbete. Samordningen av de tre samarbetsorganens verksamhet har inte alltid varit den bästa. De mest positiva resultaten har nåtts inom OEEC och den i anslutning därtill upprättade Europeiska betalningsunionen. De insatser som där gjorts för att liberalisera handeln och betalningarna mellan de västeuropeiska staterna har varit av genomgripande betydelse för den ekonomiska utvecklingen i Västeuropa under efterkrigstiden. Däremot har försöken att inom OEEC och Europarådet få till stånd allmänna tullsänkningar inte krönts med full framgång.

I början av 1950-talet tog de stora industriländerna på kontinenten initiativ till ett närmare ekonomiskt-politiskt samarbete i Västeuropa. Såsom ett första steg i denna riktning bildades 1951 en kol- och stålunion mellan Frankrike, Italien, Västtyskland och Benelux-länderna. Under de närmaste åren därefter följde i den kontinentala dags- och fackpressen intensiva diskussioner om möjligheterna till en längre gående ekonomisk integration av de sex länderna. Omfattande utredningar och undersökningar ledde småningom fram till ett avtal om en Europeisk ekonomisk gemenskap som undertecknades i Rom i mars 1957. Risker för en ekonomisk uppdelning av Västeuropa blev därmed överhängande. För att motverka en sådan utveckling beslöt OEEC:s ministerråd undersöka möjligheterna att skapa ett frihandelsområde omfattande samtliga OEEC-stater. Efter ett år av ytterst intensiva förhandlingar måste försöken att hindra en ekonomisk splittring av Västeuropa uppgivas på hösten 1958 — tio år efter det uppdelningen av Europa i öst och väst blivit ett faktum.

Från svensk sida måste givetvis djupt beklagas att överenskommelse om

ett västeuropeiskt frihandelsområde inte har kunnat träffas. Men de resultat som uppnåtts vid förhandlingarna om en europeisk frihandelssammanslutning omfattande de yttre sju måste betecknas som glädjande, även om sjustatsöverenskommelsen i och för sig ännu så länge endast utgör det näst bästa. Enligt vår mening hade idealet varit om vi lyckats uppnå ett allmänt europeiskt frihandelsområde, till vilket en färdig nordisk marknad hade kunnat anslutas. Den allt överskuggande frågan blir därför i fortsättningen att finna vägar på vilka sexstaterna och sjustaterna kan mötas.

Det måste ur svensk synpunkt hälsas med tillfredsställelse att konventionen angående upprättandet av Europeiska frihandelssammanslutningen (EFTA) bygger vidare på de liberala principer som tidigare legat till grund för arbetet inom OEEC. Konventionen är såsom departementschefen framhåller i proposition nr 25 en sammanhängande helhet, varför medlemsstaternas ställningstagande nu bör avse ett godtagande eller icke-godtagande av konventionen i befintligt skick. Om konventionen skall kunna träda i kraft vid den tidpunkt som avsetts, föreligger inte någon möjlighet att i nuvarande läge yrka på ändringar i konventionstexten. Under sådana förhållanden anser vi oss böra förorda Sveriges anslutning till konventionen i föreliggande skick, samtidigt som vi emellertid vill framhålla angelägenheten av att Kungl. Maj:t fortlöpande ger riksdagen möjlighet att ange de allmänna riktlinjer för Sveriges ställningstaganden inom EFTA, som kan bli erforderliga vid utformningen av frihandelssammanslutningens framtida verksamhet.

Det är ännu för tidigt att med någon större grad av säkerhet yttra sig om vad konventionens tillämpning kan komma att innebära i praktiken. Självfallet måste man räkna med övergångssvårigheter och anpassningsproblem för vissa delar av näringslivet. En näringsvänlig utformning av den ekonomiska politiken är själva grundförutsättningen för vår förmåga att klara dessa svårigheter. För erforderliga omställningar av produktion och distribution krävs en penning- och kapitalmarknad som ger tillräckligt utrymme för näringslivets kapitalbehov. En valutapolitik som inriktas på att främja fria kapitalrörelser måste också ingå i en ekonomisk politik som syftar till stärkande av vår konkurrenskraft. Självfallet måste också skattepolitiken anpassas till det nya läge som uppkommit genom frihandelssammanslutningen. Dessa och andra dithörande frågor har tidigare berörts i motioner från vår sida angående ett samlat förslag till de åtgärder på den offentliga ekonomiska politikens område som föranleds av det förändrade läget för svensk export, I: 38 och II: 47.

En vidgad marknad medför ökade möjligheter för stora företag med tillverkning i långa serier. De små företagen måste därvid räkna med ökad konkurrens utifrån. Det är därför angeläget att den mindre företagsamhetens anpassningsproblem vinner särskilt beaktande under åren framöver, så att den omställningsprocess som kan visa sig bli nödvändig inom vissa delar av

småindustrien kan ske på ett ur alla synpunkter tillfredsställande sätt. Den statliga garantien för lån till hantverks- och industriföretag bör här kunna fylla en viktig uppgift. Det bör vidare ankomma på Småindustriens exportbyrå att undersöka de nya exportmöjligheter som öppnar sig för den mindre företagsamheten i och med tillkomsten av den europeiska frihandelssammanslutningen. Särskilt Storbritannien torde kunna erbjuda småindustrien ökade exportchanser. Det är av synnerlig betydelse att den mindre företagsamheten genom den statliga exportgarantigivningen kan påräkna effektivt stöd i sitt arbete för att behålla och utvidga sina exportmarknader.

För industrien i dess helhet kan de s. k. ursprungsreglerna antas komma att medföra speciella svårigheter. Tillämpningen av procent- och bearbetningskriterierna torde nämligen åtminstone i vissa fall bli synnerligen komplicerad. Tullmyndigheterna, som med tillkomsten av EFTA kan förväntas få sina ursprungliga arbetsuppgifter reducerade, kommer i stället att erhålla en allt större betydelse som kontrollmyndighet i fråga om ursprungsbevis. Vi vill för vår del understryka, att pappersexercisen beträffande dessa kontrollhandlingar måste begränsas till ett minimum. Enligt vår mening är det i högsta grad väsentligt att man över huvud taget från svensk sida strävar efter att tillvarata alla möjligheter till förenklingar vid tillämpningen i praktiken av reglerna för frihandelsområdet. Alla former av byråkratisering måste bestämt förhindras. Från svensk sida bör man tillse att inte bara de svenska myndigheterna å sin sida avstår från ett byråkratiskt förfarande utan att även de andra länderna inom frihandelssammanslutningen handlar på samma sätt, så att inte de svenska varorna blir föremål för diskriminerande formaliteter vid export till medlemsstaterna. Ett enkelt kontrollsystem bör inte utesluta att ändamålet med ursprungsbevisen uppnås.

Med hänsyn till de förhållanden som råder i fråga om jordbruket kommer samarbetet mellan medlemsstaterna på jordbrukets område att regleras av särskilda bestämmelser. I stort sett tillåtes medlemsstaterna att bibehålla sin jordbrukspolitiska målsättning och därmed även sina nationella regleringar. Härigenom uppstår, till skillnad från den målsättning som angivits för jordbrukspolitiken inom sexstatsunionen, frågan om och när en utjämning av prisnivåerna inom frihandelsområdet kan förverkligas. Det säger sig självt att den gränsdragning som företagits mellan jordbruksvaror och frihandelsvaror under sådana omständigheter kommer att leda till svårigheter som berör såväl jordbruket som livsmedelsindustrien. Arten och omfattningen av problemen varierar från sektor till sektor. I några fall, exempelvis vad gäller äggalbumin, synes den ernådda kompromissen vara en långt ifrån logisk lösning. Till de svårigheter som uppstår i samband med gränsdragningen mellan jordbruksvaror och frihandelsvaror hör industriens råvarukostnadsproblem och de minskade möjligheter till avsättning på hemmamarknaden som en ökad import av livsmedelsprodukter skulle innebära. Det är ange-

läget att dessa svårigheter löses på ett för såväl jordbruket som livsmedelsindustrien tillfredsställande sätt. Härvidlag synes jordbrukets och livsmedelsindustriens intressen i stor omfattning sammanfalla.

I propositionen har departementschefen uttalat att förhandlingar i kompensationsfrågan får upptagas med jordbrukets företrädare i den mån ett inkomstbortfall uppstår för jordbruket till följd av de åtgärder som kan bli aktuella för en lösning av livsmedelsindustriens råvarukostnadsproblem. Detta uttalande står helt i överensstämmelse med den av riksdagen godkända överenskommelsen mellan statens jordbruksnämnd och jordbrukets förhandlingsdelegation angående prissättningen på jordbrukets produkter under 6-årsperioden 1 september 1959—31 augusti 1965.

På annat ställe i propositionen gör departementschefen ett liknande uttalande om förhandlingar i kompensationsfrågan i samband med de justeringar av den svenska jordbruksregleringen som kan tänkas bli aktualiserade på grund av det särskilda jordbruksavtalet med Danmark. Självfallet gäller också riksdagens tidigare beslut, att en omprövning av sexårsavtalet även bör ske, om de förutsättningar för utrikeshandeln, från vilka nämnden och förhandlingsdelegationen i övrigt utgått vid överläggningarna, skulle ändras så väsentligt att syftet med överenskommelsen på grund därav ej kan förverkligas. Tills vidare synes det dock ej vara klart huruvida så kommer att bli fallet.

Av det särskilda jordbruksavtalet, som träffats med Danmark, framgår att de danska jordbruksproducenterna bör ges möjligheter att bibehålla och i viss mån utveckla sin marknad i Sverige. Departementschefen uttalar att den allmänna bedömning som ligger till grund för avtalet synes väl förenlig med gällande jordbrukspolitiska målsättning i vårt land. Enligt vårt förmenande bör i detta uttalande ligga innebörden att jordbruket vid varje givet tillfälle kan på bästa sätt utnyttja de vid jordbruket bundna produktionsfaktorerna, och att en sådan inkomstnivå upprätthålles för jordbruksbefolkningen som motsvarar den i 1947 års riksdagsbeslut åsyftade likställigheten med jämförliga befolkningsgrupper.

I överenskommelsen med Danmark förklarar de båda regeringarna sig vara eniga om att inleda diskussioner i syfte att åstadkomma ökad frihet i handeln med trädgårdsprodukter mellan de två länderna. Här liksom i fråga om andra jordbruksvaror är det nödvändigt att största möjliga hänsyn tages till näringens utövare och att dessa inte placeras i ett sämre läge i förhållande till andra jämförbara befolkningsgrupper inom landet. Importskyddet för trädgårdsnäringens produkter bör inte ändras innan överläggningar med näringens organisationer ägt rum.

Den på fiskets område gjorda gränsdragningen i konventionen kommer att få verkningar som ännu ej kan helt förutses. Mot minskningen av importskyddet för främst djupfrysta fiskfiléer och fiskkonserver står de ökade

exportmöjligheter som konventionen medför. Ur svensk synpunkt är det angeläget att vår fiskarkår, vars nuvarande inkomstnivå ej kan anses vara särskilt hög, inte får sina försörjningsmöjligheter försämrade. Problemen kan väntas bli särskilt stora för sydostkustens fiskare. Enligt vår uppfattning bör myndigheterna emellertid över huvud med särskild uppmärksamhet följa de svårigheter som konventionen kan väntas medföra för fiskerinäringen. Enligt vissa regler för tillämpning och tolkning av konventionen skall frihandelssammanslutningens råd i händelse av en genomgripande förändring i konkurrensförhållandena inom fiskerinäringen överväga att uppta frysta fiskfiléer i bilaga E, vilket innebär att dessa icke längre skall behandlas som frihandelsvara. Så skall ske, om rådet icke genom enhälligt beslut bestämmer annorlunda. Det bör ankomma på Kungl. Maj:t att med skärpt vaksamhet följa utvecklingen härvidlag och ta de initiativ som ett förändrat läge kan påkalla. Härutöver bör den undersökning av förhållandena i fråga om handeln med fiskprodukter, som enligt konventionen skall verkställas före utgången av år 1961, kunna tjäna som underlag för bedömningen av i vilken mån gränsdragningen beträffande fiskprodukter bör omprövas och vilka åtgärder i övrigt som bör vidtas för att tillförsäkra fiskerinäringen en i förhållande till andra delar av näringslivet skälig inkomstnivå.

Med stöd av vad ovan anförts hemställer vi,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla att de synpunkter som redovisats i motionen beaktas vid de fortsatta förhandlingarna om frihandelsområdet.

Stockholm den 16 februari 1960

Tage Magnusson
i Borås

Ernst V. Staxäng

Lennart Stiernstedt

Hans W. Nordgren

Eric Nilsson
i Svalöv

Carl Östlund

T. G. v. Seth

Gösta Darlin

Einar Setterberg

Nils Agerberg